TARBIYA FANIDA LAYFHAK (LIFEHACK)METODLARIDAN FOYDALANISH IMKONIYATLAR

Panjiyeva Iroda Rahim qizi

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti talabasi

E-mail: irodapanjiyeva72@gmail.com

Telefon raqam: +998 97 4557578

Annotatsiya: Ushbu maqolada tarbiya fanini o‘qitish jarayonida layfhak (lifehack) metodlaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Layfhak metodlari o‘quvchilarning kundalik hayotiy ko‘nikmalarini rivojlantirish, mustaqil fikrlashini shakllantirish, muammoli vaziyatlarga samarali yechim topish hamda tarbiyaviy kompetensiyalarini oshirishda muhim vosita sifatida yoritiladi. Shuningdek, mazkur metodlarning ta’lim jarayoniga integratsiyasi, amaliy qo‘llash shakllari va kutilayotgan natijalari ilmiy-pedagogik nuqtai nazardan asoslab beriladi.

Kalit so‘zlar: Tarbiya fani, layfhak metodlari, innovatsion pedagogika, tarbiyaviy kompetensiya, hayotiy ko‘nikmalar, mustaqil fikrlash, muammoli vaziyatlar, interfaol metodlar, ta’lim samaradorligi, o‘quvchi faolligi.

Abstract: This article analyzes the pedagogical possibilities of using lifehack methods in the teaching of the Tarbiya (Education and Upbringing) subject. Lifehack methods are considered an effective tool for developing students’ everyday life skills, independent thinking, problem-solving abilities, and educational competencies. The article also discusses the integration of these methods into the educational process, their practical application, and the expected outcomes from a scientific and pedagogical perspective.

Keywords: subject, lifehack methods, innovative pedagogy, educational competence, life skills, independent thinking, problem-solving, interactive methods, educational effectiveness, student engagement.

Аннотация: В данной статье анализируются педагогические возможности использования методов лайфхаков в процессе преподавания предмета «Тарбия». Методы лайфхаков рассматриваются как эффективное средство развития у учащихся жизненных навыков, самостоятельного мышления, способности находить решения в проблемных ситуациях и формирования воспитательных компетенций. Также в статье обосновываются вопросы интеграции данных методов в образовательный процесс, формы их практического применения и ожидаемые результаты с научно-педагогической точки зрения.

Ключевые слова: предмет «Тарбия», методы лайфхаков, инновационная педагогика, воспитательная компетентность, жизненные навыки, самостоятельное мышление, проблемные ситуации, интерактивные методы, эффективность образования, активность учащихся.

Kirish. Bugungi kunda ta’lim tizimida o‘quvchilarning nafaqat nazariy bilimlarini, balki hayotiy ko‘nikmalarini rivojlantirishga ham alohida e’tibor qaratilmoqda. Shu sababli tarbiya fanini o‘qitishda zamonaviy, innovatsion va amaliy ahamiyatga ega metodlardan foydalanish muhim vazifa hisoblanadi. Tarbiya fanining asosiy maqsadi yosh avlodni ma’naviy-axloqiy jihatdan barkamol, mustaqil fikrlaydigan, mas’uliyatli va faol shaxs sifatida tarbiyalashdan iboratdir. Bu jarayonda interfaol va innovatsion metodlar o‘quvchilarning faolligini oshirish, mustaqil fikrlash va muammolarni hal etish ko‘nikmalarini shakllantirishda samarali vosita bo‘lib xizmat qiladi. So‘nggi yillarda ta’lim amaliyotida keng qo‘llanilayotgan layfhak (lifehack) metodlari o‘quvchilarga kundalik hayotda uchraydigan muammolarni sodda, qulay va samarali usullar orqali hal qilish imkoniyatini yaratmoqda. Ushbu metodlar o‘quvchilarning kreativ fikrlashini rivojlantirish, vaqtni to‘g‘ri taqsimlash, muloqot madaniyatini

shakllantirish hamda hayotiy vaziyatlarda to‘g‘ri qaror qabul qilish kompetensiyalarini mustahkamlashga yordam beradi. Tarbiya fanida layfhak metodlaridan foydalanish nazariya va amaliyot uyg‘unligini ta’minlab, tarbiyaviy jarayonning samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Mazkur maqolaning maqsadi tarbiya fanini o‘qitish jarayonida layfhak metodlaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlarini tahlil qilish, ularning tarbiyaviy ahamiyati va amaliy qo‘llash usullarini yoritishdan iborat. Shuningdek, ushbu metodlarning o‘quvchilarda hayotiy kompetensiyalarni rivojlantirishdagi o‘rni va ta’lim samaradorligiga ta’siri ilmiy-pedagogik jihatdan asoslab beriladi.

Asosiy qism: Tarbiya fanida layfhak metodlaridan foydalanishning nazariy asoslari . Bugungi globallashuv va axborotlashuv sharoitida ta’lim tizimi oldiga o‘quvchilarda nafaqat bilim, balki hayotiy kompetensiyalarni ham shakllantirish vazifasi qo‘yilmoqda. Shu nuqtai nazardan, tarbiya fanini o‘qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va innovatsion metodlardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Ana shunday metodlardan biri layfhak (lifehack) metodidir. Layfhak atamasi ingliz tilidagi “life” – hayot va “hack” – muammoning qulay yechimi so‘zlaridan tashkil topgan bo‘lib, kundalik hayotda uchraydigan vaziyatlarni sodda, samarali va tejamkor usullar yordamida hal etishni anglatadi.

Tarbiya fanining mazmuni o‘quvchilarda ma’naviy-axloqiy fazilatlarni shakllantirish, ijtimoiy munosabatlarga tayyorlash, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalashdan iborat. Layfhak metodlari esa mazkur maqsadlarga erishishda o‘quvchilarni faol ishtirokchi sifatida jalb etib, ularda amaliy tajriba va mustaqil fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Layfhak metodlarining tarbiyaviy jarayondagi o‘rni.

Tarbiya fanida layfhak metodlaridan foydalanish o‘quvchilarning hayotiy vaziyatlarga nisbatan ongli munosabatini shakllantirishga yordam beradi. Dars davomida o‘quvchilarga kundalik hayotda uchrashi mumkin bo‘lgan muammoli vaziyatlar taklif qilinadi va ulardan ushbu vaziyatlarni hal etishning eng maqbul

usullarini topish talab etiladi. Bunday faoliyat natijasida o‘quvchilarda tahliliy fikrlash, muammoni baholash va qaror qabul qilish malakalari rivojlanadi.

Masalan, “Vaqtdan unumli foydalanish”, “Internetdan xavfsiz foydalanish”, “Muloqot madaniyati”, “Sog‘lom turmush tarzi” kabi mavzularni o‘rganishda o‘quvchilar o‘z tajribalariga asoslangan holda turli foydali tavsiyalar ishlab chiqadilar. Bu esa darsning amaliy ahamiyatini oshirib, o‘quvchilarni faol fikrlashga undaydi.

Layfhak metodlarini qo‘llash usullari. Tarbiya fanida layfhak metodlaridan foydalanishning bir necha samarali shakllari mavjud:

Birinchidan, muammoli vaziyatlar asosida ishlash. O‘qituvchi ma’lum bir hayotiy vaziyatni taqdim etadi va o‘quvchilar ushbu muammoni hal etishning tezkor hamda samarali yo‘llarini taklif qiladilar.

Ikkinchidan, “Eng yaxshi layfhak” tanlovlarini tashkil etish. O‘quvchilar ma’lum mavzu bo‘yicha o‘zlarining foydali tavsiyalarini ishlab chiqib, sinf oldida himoya qiladilar.

Uchinchidan, loyiha faoliyatidan foydalanish. O‘quvchilar guruhlarda ishlagan holda ma’lum bir muammo yuzasidan tavsiyalar to‘plamini yaratadilar va uni amaliy jihatdan asoslaydilar.

To‘rtinchidan, rolli o‘yinlar va sahna ko‘rinishlari. Bunda o‘quvchilar hayotiy vaziyatlarni jonlantirib, ularga mos yechimlarni namoyish etadilar.

Beshinchidan, raqamli texnologiyalar yordamida layfhaklar bankini yaratish. O‘quvchilar foydali tavsiyalarni elektron shaklda jamlab, o‘zaro almashish imkoniyatiga ega bo‘ladilar.

Layfhak metodlarining afzalliklari: Mazkur metodlarning qo‘llanilishi bir qator ijobiy natijalarni beradi. Jumladan:

- o‘quvchilarning darsga qiziqishi ortadi;
- mustaqil va tanqidiy fikrlash ko‘nikmalari rivojlanadi;
- ijodkorlik va tashabbuskorlik kuchayadi;

- muammolarni hal etish malakalari shakllanadi;
- jamoada ishlash va muloqot madaniyati rivojlanadi;
- nazariy bilimlarning amaliy ahamiyati ortadi;
- o‘quvchilarda o‘ziga ishonch va mas’uliyat hissi mustahkamlanadi.

Tarbiya fanida layfhak metodlaridan foydalanishning pedagogik samaradorligi. Layfhak metodlari o‘quvchilarni real hayotga tayyorlashga xizmat qiladigan innovatsion pedagogik vosita hisoblanadi. Ushbu metodlar orqali o‘quvchilar o‘z bilimlarini amaliy vaziyatlarda qo‘llashga o‘rganadilar. Natijada tarbiya darslari faqat nazariy ma’lumot beruvchi fan emas, balki o‘quvchilarning hayotiy tajribasini boyituvchi va shaxsiy rivojlanishiga xizmat qiluvchi ta’lim maydoniga aylanadi.

Bundan tashqari, layfhak metodlari o‘quvchilarda XXI asr ko‘nikmalarini, ya’ni kreativlik, kommunikativlik, hamkorlik va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarini rivojlantirishga yordam beradi. Bu esa zamonaviy ta’limning asosiy talablaridan biri hisoblanadi.

Shunday qilib, tarbiya fanida layfhak metodlaridan foydalanish o‘quvchilarning hayotiy kompetensiyalarini shakllantirish, tarbiyaviy jarayon samaradorligini oshirish va shaxsning har tomonlama rivojlanishini ta’minlashda muhim pedagogik vosita sifatida namoyon bo‘ladi. Ilg‘or pedagogik yondashuvlar bilan uyg‘unlashgan holda qo‘llanilganda, mazkur metodlar ta’lim sifatini oshirish va o‘quvchilarning amaliy tayyorgarligini kuchaytirishga xizmat qiladi.

Tarbiya fanida layfhak metodlaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari: Layfhak metodlarining pedagogik imkoniyatlari keng bo‘lib, ular ta’limning innovatsion yondashuvlarini amaliyotga tatbiq etishga yordam beradi. Ushbu metodlar orqali o‘quvchilar o‘z bilimlarini mustaqil ravishda izlash, tahlil qilish va qo‘llashga o‘rganadilar. Bundan tashqari, darslarda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bilan integratsiyalashgan holda qo‘llanilganda, layfhak metodlari ta’lim sifatini yanada oshiradi. Shunday qilib, tarbiya fanida

layfhak metodlaridan foydalanish o‘quvchilarning hayotiy kompetensiyalarini rivojlantirish, tarbiyaviy maqsadlarga erishish va ta’lim samaradorligini oshirishning muhim vositalaridan biri hisoblanadi. Bu metodlar o‘quvchilarning kundalik hayotda uchraydigan vaziyatlarga moslashuvchanligini oshirib, ularni kelajakdagi ijtimoiy faol hayotga tayyorlashga xizmat qiladi.

Xulosa. Tarbiya fanida layfhak (lifehack) metodlaridan foydalanish o‘quvchilarning hayotiy kompetensiyalarini rivojlantirish, mustaqil fikrlash ko‘nikmalarini shakllantirish hamda tarbiyaviy jarayon samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur metodlar o‘quvchilarni real hayotda uchraydigan muammolarni tahlil qilish, ularga ijodiy va amaliy yechimlar topish hamda o‘z bilimlarini kundalik faoliyatda qo‘llashga o‘rgatadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, layfhak metodlaridan foydalanish o‘quvchilarning darslarga qiziqishini oshiradi, ularning faolligi va tashabbuskorligini kuchaytiradi, muloqot madaniyati hamda jamoada ishlash ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Shuningdek, ushbu metodlar orqali o‘quvchilarda mas’uliyat, vaqtni to‘g‘ri boshqarish, muammolarni hal etish va tanqidiy fikrlash kabi muhim sifatlar shakllanadi.

Tarbiya darslarida layfhak metodlarini interfaol usullar va zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bilan uyg‘unlashtirib qo‘llash ta’lim sifatini yanada oshirishga xizmat qiladi. Natijada o‘quvchilar nafaqat nazariy bilimlarga ega bo‘ladilar, balki ularni amaliyotda qo‘llash imkoniyatiga ham ega bo‘ladilar. Shunday qilib, tarbiya fanida layfhak metodlaridan foydalanish o‘quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirish, uning hayotiy tajribasini boyitish va zamonaviy jamiyat talablariga mos kompetensiyalarni shakllantirishning samarali pedagogik vositalaridan biri hisoblanadi. Kelgusida ushbu metodlarni takomillashtirish va ularni ta’lim amaliyotiga keng joriy etish tarbiya fanining samaradorligini yanada oshirishga xizmat qiladi.

TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari asosida tarbiya fanida layfhak (lifehack) metodlaridan foydalanishni takomillashtirish yuzasidan quyidagi takliflar ilgari suriladi:

- Tarbiya darslarida layfhak metodlaridan muntazam foydalanish orqali o‘quvchilarning hayotiy kompetensiyalarini rivojlantirishga alohida e’tibor qaratish lozim.
- O‘qituvchilar uchun amaliy seminar va treninglar tashkil etish orqali layfhak metodlarini qo‘llash bo‘yicha kasbiy ko‘nikmalarni rivojlantirish maqsadga muvofiq.
- Tarbiya faniga oid metodik qo‘llanmalar va tavsiyalarni boyitish, ularda layfhak metodlarining namunaviy ishlanmalari va amaliy topshiriqlarini kiritish zarur.
- Raqamli ta’lim vositalaridan samarali foydalanish, jumladan, o‘quvchilar tomonidan foydali tavsiyalar va layfhaklar bazasini yaratish hamda ulardan ta’lim jarayonida foydalanishni yo‘lga qo‘yish tavsiya etiladi.
- Muammoli vaziyatlarga asoslangan topshiriqlar sonini ko‘paytirish orqali o‘quvchilarning mustaqil fikrlash, tahlil qilish va qaror qabul qilish ko‘nikmalarini rivojlantirish lozim.
- Layfhak metodlarini boshqa interfaol metodlar bilan integratsiyalash, xususan, "Aqliy hujum", "Keys-stadi", "Klaster", "Debat" kabi metodlar bilan uyg‘unlashtirish darslar samaradorligini oshiradi.
- Ota-onalar bilan hamkorlikni kuchaytirish orqali o‘quvchilarning darslarda o‘rgangan foydali hayotiy ko‘nikmalarini oilaviy muhitda ham qo‘llash imkoniyatlarini kengaytirish maqsadga muvofiq.
- Tarbiya fanida innovatsion pedagogik yondashuvlarni keng joriy etish va layfhak metodlarining samaradorligini ilmiy tadqiqotlar asosida muntazam o‘rganib borish tavsiya etiladi.

Umuman olganda, layfhak metodlarini tarbiya faniga keng tatbiq etish o‘quvchilarning ijtimoiy faolligi, mustaqil fikrlashi, hayotiy muammolarni hal etish qobiliyati hamda shaxsiy rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Shu bois ushbu metodlardan ta’lim amaliyotida samarali foydalanish muhim pedagogik ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati

1. Tolipov O‘tkir Qodirovich, Usmonboyeva Muhayyo Hamidovna. *Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari*. – Toshkent: Fan, 2017.
2. Ishmuhamedov Rustam. *Ta’limda innovatsion texnologiyalar*. – Toshkent: Iste’dod, 2020.
3. Musurmonova Oysara. *Tarbiya nazariyasi va metodikasi*. – Toshkent: O‘qituvchi, 2021.
4. Sayidahmedov Nemat. *Yangi pedagogik texnologiyalar*. – Toshkent: Moliya, 2019.
5. O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi. *Tarbiya fani konsepsiyasi*. – Toshkent, 2022.
6. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. *Uzluksiz ma’naviy tarbiya konsepsiyasi*. – Toshkent, 2019.
7. John Dewey. *Experience and Education*. – New York: Macmillan, 1938.
8. Lev Vygotsky. *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. – Cambridge: Harvard University Press, 1978.
9. Benjamin Bloom. *Taxonomy of Educational Objectives*. – New York: Longmans, Green and Co., 1956.
10. Ken Robinson. *Creative Schools: The Grassroots Revolution That's Transforming Education*. – New York: Viking, 2015.
11. ZiyoNET ta’lim portali